

O'zbekiston Milliy axborot agentligi
O'zA Ilm-fan bo'limi

Elektron jurnal
2023-yil may soni №05 (43)

Toshkent-2023

ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ – ЎЗА ИЛМ-ФАН БЎЛИМИ (ЭЛЕКТРОН ЖУРНАЛ)

**Илмий нашр
2023 йил май ойи сони №05 (43)**

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги ОАК Раёсатининг 2019 йил 28 мартдаги 263/7.1 ва 263/7.4-сон қарорига биноан ташкил этилган.

Электрон журналга келган мақолаларга жавоб қайтарилмайди, журналда эълон қилинган мақолалардан олинган парчалар ЎЗА Илм-фан бўлими (электрон журнал)дан олинди, деб кўрсатилиши шарт.

Электрон журналга бир ярим ораликдаги материаллар “Microsoft Word” редактори, “Times New Roman” шрифтида электрон версия шаклида қабул қилинади.

Таҳрир кенгаши

А.Кўчимов
А.Асқаров
Д.Ю.Юсупова
А.Х.Саидов
Т.Ў.Арипова
Қ.Р.Аллаев
С.М.Туробжонов
Ш.Т.Қудратхўжа
Н.А.Ҳусанов
Н.К.Ачилов

Қ.Ш.Омонов
А.С.Сагдуллаев
С.С.Ғуломов
Ф.Г.Назиров
Р.Д.Курбанов
М.Ҳ.Рустамбоев
Н.М.Маҳмудов
И.С.Саифназаров
Н.Х.Обломуродов
Г.А.Мардонова

Манзилимиз: Тошкент ш., 100000, Буюк Турон кўчаси 42-уй
Тел: (+99871) 233-09-21; (+99899) 833-62-71

СЕМИОТИКА ВА ПИКТОГРАФИЯ МУНОСАБАТИ

Шохида ҚУРАҚОВА

ўқитувчи

Алишер Навоий номидаги

Ўзбек тили ва адабиёти университети

Тошкент, Ўзбекистон

shquraqova@gmail.com

Аннотация

Мақолада пиктограммаларнинг ёзув ривожланишидаги ўрни ва уларнинг бугунги дунёга ўтиши ўрганилади. Бундан ташқари, семиотик ўқитишнинг замонавий пиктограммаларга қўшган ҳиссаси ва пиктограммаларнинг тушунарлилиги муҳокама қилинади. Шунингдек, семиотика ва замонавий пиктограммалар ҳамда уларнинг асосий функциялари ҳақида асосли маълумотлар берилади.

Таянч сўзлар: ёзув, пиктограмма, семиотика, белги, символ, индекс белги.

ВЗАИМОСВЯЗЬ СЕМИОТИКИ И ПИКТОГРАФИИ

Шохида КУРАКОВА

Преподаватель

Университет узбекского языка и литературы

имени Алишера Навои

Ташкент, Узбекистан

shqurakova@gmail.com

Аннотация

В статье исследуется роль пиктограмм в развитии письма и их переход в современный мир. Кроме того, обсуждается вклад семиотического обучения в современные пиктограммы и понятность пиктограмм. А также представлена основная информация о семиотике и современных иконах и их основных функциях.

Ключевые слова: письменность, икона, семиотика, знак, символ, указательный знак.

Ёзув ихтироси билан ҳаёт қайд этилган дунёда, айниқса, сўнгги бир аср ичида транспорт ва алоқа воситаларининг тарқалиши ва савдонинг кенгайиши турли маданиятдаги одамларни бир-бири билан мулоқот қилишга мажбур этди. Турли хил тиллар ва турли хил турмуш тарзига эга гуруҳлар биргаликда фойдаланиши мумкин бўлган тилни қидиришда пиктограммалар “яна” бу эҳтиёжни энг яхши тарзда қондира бошлади [1; 7].

Пиктограммалар керакли хабарни аниқ бера олиш сифатига эга, бу ёзув билан

ифодалашни талаб қилмайди. Чунки ёзувни тўғридан-тўғри ўқиш мумкин эмас, балки маълум бир тилни билиш орқали ўқиш мумкин; бошқа томондан, ҳатто ўқиш ва ёзишни биладиганлар орасида ҳам ушбу тилни билмаганлар учун уни ўз тилларида қайта ёзиш эҳтиёжи туғилади. Ушбу асосий чекловлар туфайли ёзма мулоқот омма билан мулоқот қилишда устувор танлов бўлиши мумкин эмас. Пиктограммада алоқа хабарини олиб борадиган тасвирнинг ўзи пиктограммалардир. Унинг тузилиши, нутқ тилларидан мустақил равишда, у олиб борадиган хабарни у билан мулоқот қиладиган ҳар бир киши томонидан қабул қилинишини таъминлайди.

Пиктограммалар омма билан бир зумда мулоқот қилиш қобилияти мавжудлиги туфайли умумий гавжум жойларнинг, айниқса, касалхоналар, аэропортлар ва маиший хизмат кўрсатиш шохобчаларининг асосий визуал тилига айланди (1-расм).

1-расм: Аэропортда пиктограммалардан фойдаланиш.

Бугунги кунда айниқса кўп маданиятли соҳаларда пиктограммаларнинг зарурлиги шубҳасиз аҳамиятлидир, чунки улар ёзишдан кўра тасвирлар орқали муваффақиятли мулоқот қилишлари мумкин. Пиктограммаларнинг тарихдаги ўрни ва уларнинг ёзув билан алоқаси ёзув пайдо бўлган пайтларга асосланади.

Пиктограммаларнинг ёзув ривожланишига қўшган ҳиссаси пиктограммалардан олдинги даврда дастлабки одам ўз ғорининг деворларида уни “тасвирлаш” орқали ўзи идрок этган дунёни ёзиб олишни бошлади, бу унинг дунёда доимий эканлигини кўрсатди [7; 18].

Ғор деворларидан топилган чизмалар кундалик ҳаётдаги рамкалар билан бирга дастлабки одам шунчаки магнитофон эмаслигини, балки ўз қўл изларини қолдириб, мавжуд онги билан ҳаракат қилганини кўрсатади [6; 130].

Етиембле шундай дейди: “одамлар миллион йил давомида туғилиб ўлишган, аммо улар атиги олти минг йил давомида ёзишган” [5; 11], шу билан тарихнинг бошланишини ёзув билан боғлашган. Жамиятларнинг ривожланиши савдонинг кенг тарқалишига сабаб бўлди ва ёзув ишлатила бошланган биринчи ҳисоб бошқарувчилари билан пайдо бўлди [5; 13]. Таркибнинг кўпайиши билан белгилар хилма-хил бўлиб, кундалик ҳаётда янги вазиятлар учун янги чизмалар яратилди. Айтиш жоизки, ривожланиш даврида минглаб

сонли ифодаланган бу чизмалар кашшоф пиктограммалар эди.

Ёзувнинг дастлабки намуналаридан бири деб ҳисобланиши мумкин бўлган ушбу чизмалар вақт ўтиши билан содда бўлиб қолган бўлса-да, унинг ҳали тизимли бўлмаган алифбога айланиши ҳақида гапириш қийин [5; 17] (2-расм).

2-расм: Жанубий Месопотамия мил. авв. 2-аср.

Ёзув ва пиктограмма ўртасидаги ҳамкорлик узок вақт давом этди ва ёзувнинг тасвирдан алифбога айланиши билан якунланди, бу нутқ товушларининг юзага келишига замин яратди. Ёзувнинг ривожланиш поғонаси пиктограммалар узок вақт давомида сахнадан олиб ташланган даврнинг бошланишини белгилайди.

Кўп йиллик сукунатдан кейин пиктограммаларнинг биринчи мисоллари: герблар бўлди. Пиктограммаларнинг дастлабки намуналари вақт ўтиши билан йўқолди ва ёзув соҳасидаги ўзгаришлар давом этар экан, кучли оилаларда рамзий герблар пайдо бўлди. Урушлар пайтида уларнинг шаклланиши туфайли зирҳ ва дубулғалардан иборат визуал шакллар маҳаллий тўқималар ва кучни англатувчи ҳайвонлар тасвири билан безатилган.

Пиктограмманинг ҳақиқий функцияси билан пайдо бўлишига асосий сабаб⁷ – дунёнингтавжумбўлиши, одамларнисафарбарқилишваалоқаканалларинитарқатишнинг бошланиши. Тасодиф деб таърифлаб бўлмайдиган бу ҳолат, ҳар бир ихтиро сингари, эҳтиёж натижасидир. Бир нечта каналлар орқали алоқа, бир нечта тилларда сўзлашадиган ижтимоий тузилмалар, бир нечта жойларда бўлиш ва маълумотларни тез кўпайтириш имконияти янги ифода шакллари талаб қилди, пиктограммаларнинг пайдо бўлиши эса одамларга имкон бериш орқали кичик ҳажмдаги умумий тилда мулоқот қилиш имконини яратди. Бугунги кунда ҳам чоп этилаётган ва тарқатилаётган ҳамда турмуш тарзи учун ўзига хос қўлланма бўлган Мишел қўлланмасини келтириш мумкин. XX аср бошидаги илк нашрларда ҳам пиктограммалардан фойдаланилганлиги кузатилади. Тураржой пунктларининг хусусиятлари (масофа, қулайлик, нарх, хусусиятлар) бир нечта ҳудудда жойлашган ва турли тилларда гаплашадиган одамларга фойда келтириши учун пиктограммалар билан тасвирланган [8; 23]. Пиктограмма хабарлар мажмуасини соддалаштириш нуктаи назаридан ўз вазифасини муваффақиятли бажаради.

Мавжуд объектни соддалаштириш ва уни бирма-бир ифодалаш орқали яратила бошланган пиктограммалар ўз таъсир доираларини ортиб бораётган алоқа эҳтиёжлари билан параллел равишда ва объектлар “тушунчаларни тавсифлаш” орқали ривожлантирди. Пиктограмма сифатида амалдаги визуал ечимлар маълум бир тушунча билан шакллана бошлади. Шу ўринда, тасвирлар қурилишини ўрганадиган фан соҳаси бўлган семиотиканинг пиктограммаларнинг муваффақиятига қўшган ҳиссасини

ўрганиш жоиздир.

Семиотика – бу одамлар бир-бири билан мулоқот қилиш учун фойдаланадиган тиллар, хатти-ҳаракатлар ва тасвирларни ўрганадиган фан соҳасидир [3; 12]. Гарчи у пайдо бўлган ва йўналтирилган соҳа тил, адабиёт бўлса-да, у дастлабки ифода этилган кундан бошлаб бугунги санъат ва дизайн дунёсида кенг доирада тасвирнинг маъносига кўчган [2; 28].

Семиотикани энг қадимий ўрганувчилари ва тадқиқотчилари ўрта асрларда яшаган Аристотель, Платон ва Стоиклар каби фалсафий фикр юрутувчилари эди.

Семиотика илми модерн тафсилотини илгари сурган дониши илмлар, масалан, Чарлс Сандерс Пеирсе, Фердинанд де Сауссуре ва Роман Жакобсон каби тадқиқотчилар томонидан яратилди. XIX-XX асрнинг ўрталарида Пеирсе инсонлар орасида алоқа алмашишда семиотикани тушунишга имкон берувчи аниқ концептларни ўрнатган. Сауссуре эса, семиотикани тил ва адабиёт соҳасига оид пайдо бўлган изоҳлари билан шуғулланди. Жакобсон эса семиотиканинг усуллари, тузилмалари ва функцияларини таҳлил этиш билан шуғулланди.

Шунга қарамай, семиотика фанининг пайдо бўлиши қадимий фалсафий фикрларнинг ва модерн таълимотининг натижасидир. Бугунги кунда, семиотика турли соҳалар ва илмий фанлар билан боғлиқ бўлиб, тафсилоти хилма-хил усуллар билан ўрганилади. Семиотика фани, XX асрнинг бошларида, семиотика назарияси, белгилаш назарияси ва маданиятшуносликка оид тараққиётга асосланган.

Бу фикрлар тўплами, семиотиканинг баъзи асосий концептларига эга бўлишини талаб қилади, масалан:

1.Белги: семиотикада ҳар қандай “нарсани ифодаловчи” аломат ёки белги деб номланади. Бу белги, матн, расм, ишоралардан ташкил топган ҳар нарса бўлиши мумкин.

2.Белгилаш: Семиотикада, белгилаш бир қанча белгилар ёрдамида нарсани ифодалашдир. Белгилаш жараёни, белгилар ва белгилар орасидаги муносабатларни таҳлил қилиш учун семиотика фанидан фойдаланилади.

3.Маъно: Семиотикада маъно, белгиланган нарсанинг таркиби ва функциялари билан боғлиқ маънони англатади. Маънонинг таҳлили, семиотикада энг муҳим масалалардан бири ҳисобланади.

Семиотикани ўрганаётганда, барча объектлар бирин-кетин кетма-кет бўлиши мумкин эмаслигидан келиб чиқиш фойдалидир, чунки “барча визуал кўрсаткичлар тил билан кўпроқ ёки камроқ боғлиқ” [2; 195]. Тадқиқот соҳасини фан соҳасига айлантирган Ч.Пирс тасвир таҳлилини уч хил сарлавҳа остида текшириш мумкинлигини таъкидлади. Шунга кўра, “наrsa”ни тасвирлашда уч хил тил воситаси ишлатилади: белги (визуал кўрсаткич), индекс(аломат) ва символ(рамз).

Белги (визуал кўрсаткичи) биргаликда тасвир ёки тўғридан-тўғри узатиш деб ҳам аталади. Визуал “наrsa” объект ёки ҳодиса бўлиши мумкин. “Белгилар” деб аталадиган мисоллар кўлами жуда кенг, чунки улар бирма-бир кўрсатадиган нарсаларни етказадилар. Бу расм ёки ҳақиқий тасвирнинг фотосурати бўлиши мумкин. Ёнғин ўчирғичнинг чизмаси ёки фотосурати бир хил маънога хизмат қилиши мумкин: “бу ерда ўт ўчирғич бор, бу ўт ўчирғич”. Белги тўғридан-тўғри вакиллик маъносини жамоага турли усуллар билан етказиш қобилятига эга (3-расм).

Индекс (аломат), эҳтимол юқорида айтиб ўтилган учта тур орасида ҳал қилиш жуда қийин. Бу тўғридан-тўғри акс эттиришга эмас, балки билвосита тасвирга ишора қилади. Шу нуқтаи назардан, ишлатилган жой билан муносабатлар тасвирни индекс сифатида аниқлашда муҳим роль ўйнайди. Шунинг учун, индекснинг белгисидан фарқини аниқлайдиган элемент атроф-муҳит деб айтиш мумкин. Расмда кўрсатилган муносабатлар маълум бир сабабга боғлиқ. 3-расмнинг ўртасидаги мисолда ҳарфнинг ранги олов ҳодисаси билан алоқа ўрнатмайди, лекин у олов шкафи олдида қўйилганда маънога эга бўлади. Ранг ва белгининг тегишли дизайни (ф ҳарфи – олов: инглизча олов сўзининг бошланғич ҳарфи) алоқа хабарини кучайтиради.

Символ – бу умумий хусусиятлари ўхшаш бўлган фойдаланувчилар гуруҳи томонидан келишилган визуал шакллар. Кўрсатилган муносабатлар сабаб эмас. Ушбу фойдаланувчи гуруҳида бўлмаган киши буни тушуниши мушкул. Логотиплар бугунги кунда рамзларга берилиши мумкин бўлган мисоллардан биридир. Логотипнинг осон тан олинishi, уни рамзий қилган муассаса ёки ташкилотнинг ҳажмига эмас, балки омма логотипни олдиндан билишига боғлиқ.

У фаолият юритаётган соҳа ташқарисидан келган аудитория, муассаса ёки ташкилот қанчалик катта ёки муҳим бўлишидан қатъи назар, логотипни англай олмайди. Белгиларда пайдо бўладиган шакл у ифодаловчи маъно билан визуал алоқага эга бўлмаслиги мумкин. Бу ерда муҳим нарсa шундаки, рамз билан акс эттирилган концепция кенг қабул қилинган.

Муваффақиятли пиктограмма икки муҳим хусусиятга эга: соддалиги ва равшанлиги. Содда пиктограмма ихчам бўлишни талаб қилади. Аниқ концепциянинг биринчи доираси бир нечта қисмлардан иборат бўлиб, мувозанатли, изчил ва кўз билан осонгина кузатиладиган ва тезда идрок этиладиган ишни қамраб олади. Шундай қилиб, фойдаланувчи тезкор ақлий жараёндан сўнг хабарни сезиши мумкин. Оддийлик билан аниқланган иккинчи рамка маънони шаклга айлантиришдир. У самарали дизайннинг визуаллашган шакллари тушунишга ҳисса қўшиши ва тушунишни осонлаштириши керак. Масалан, бурчакли рамка билан ишлашга иккинчи қаторли рамка қўшилмаслиги керак, чунки бу йўналишга эҳтиёж йўқ ва у фойдаланувчининг визуал идрокини қўшимча элементлар билан банд қилиб, маънони сусайтириши мумкин. “Визуал бойлик”ни яратиш учун тадқиқот мазмунига ҳисса қўшмайдиган визуал элементлар функционал бўлмайди. Шу сабабли, қайси пиктограмма ўрганилмасин, илгари суриладиган дизайн маҳсулоти маъно ва идентификация визуаллашувининг мувозанатли аралашмаси бўлиши керак (4-расм).

4-расм. Ифода билан идентификациядан муваффақиятли фойдаланиш.

Пиктограммаларнинг энг муҳим фазилатларидан бири осон тушуниш эканлиги таъкидланди. Берилиши керак бўлган маълумотлар пиктограмма томонидан юборилган фойдаланувчи гуруҳи томонидан тез ва “тўғри” тушунилиши керак. Бу ҳеч қачон бузилмаслиги лозим. Бироқ, дизайнерларнинг ўзига хос ва эстетик пиктограммаларни лойиҳалашга бўлган иштиёқи вақти-вақти билан бу мувозанатни бузади ва муваффақиятсиз ишларнинг пайдо бўлишига олиб келади.

Ёзма алоқани муваффақиятли алмаштириш учун шу тарзда яратилган пиктограммаларни кутиш ҳақиқий эмас [6; 131].

Белгилар сифатида декодланиши мумкин бўлган пиктограммаларни тушуниш учун у ёки шунга ўхшашларнинг илгари қўрилганлиги ва тан олинганлиги ҳеч қачон эътиборга олинмаслиги керак. Пиктограммаларни лойиҳалаштирадиганлар текширилмаган тахминлар асосида ҳаракат қилишлари тўғри бўлмайди. Агар янги нарса айtilса ва фойдаланувчи унга биринчи марта дуч келса, дизайн ечимларига албатта устунлик бериш керак ва фокус-гуруҳларда тест тадқиқотлари ўтказилиши лозим [4; 15].

Хулоса қилиб айтганда, пиктограммаларга тегишли, тушунарли элементни умумий принцип деб айтиш мумкин эмас. “Пиктограмма мақсадли аудитория контекстида тезда тушунилиши керак” қондасини тўлиқ қўллаш мумкин эмас. Худди рамзлардаги консенсус сингари, пиктограммаларнинг белгилар сифатида таснифланган қисми фойдаланувчилар томонидан олдиндан маълум бўлиши керак. Ушбу элементни ҳисобга олмаган ҳолда яратилган дизайнлар тушунарли бўлмайди ва визуал идрок этишда ёзма мулоқотдан орқада қолиш орқали тўсиқлар яратиши мумкин.

Чунки пиктограммалар бугунги дунёда тезлик, хилма-хиллик ва чекловлар туфайли юзага келадиган алоқа бўшлиқларини бартараф этиш қудратига эга. Бунинг учун ҳар бир пиктограмма дизайнини тўғри бажариш учун жуда эҳтиёт бўлиш тақозо этилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Abdullah, Rayan and Hubner, Pictograms, Icons and Signs. Thames& Hudson, 2006. – 325 b.
2. Barthes, R.; Göstergebilimsel Serüven, Çev: Mehmet Rifat – Sema Rifat, İstanbul. Yapı Kredi Yayıncılık, 2012. -80 b.

3. Erkman-Akerson, F., Göstergebilime Giriş, İstanbul. Multilingual Yayınevi, 2005. 187 b.
4. Garvey, P. M., Berger, C., “Universal Symbols in Health Care Technical Report: Testing Universal Symbols to Support Implementation in Health Facilities Signage” Yyy. SEGD Press, 2010.- 48 b.
5. Jean, G.; Yazı İnsanlığın Belleği, Çev: Nami Başer, İstanbul. Yapı Kredi Yayınları, 2002. -245 b.
6. Katz, J., Designing Information, Yyy. Wiley Yayınları, 2012. -224 b.
7. Lunde, P.; Şifreler Kitabı, Çev: Duygu AKIN, İstanbul. NTV Yayınları, 2010.
8. Mijksenaar, P.; Visual Function: An Introduction to Information Design, Yyy. Princeton Architectural Press, 1997. -64 b.

UZA

O'zbekiston
Milliy axborot
agentligi

МУНДАРИЖА

ИННОВАЦИОН ҒОЯЛАР ВА ҒОЯЛАР

Б.О.ТУРАЕВ. Али Қушчи – иккинчи ренессанс ютуқларини Европага узатган мутафаккир	3
---	---

ИҚТИСОД

Ж.Я.НУРИЛЛАЕВ. Қорақўлчилик тармоғининг иқтисодий самарадорлигини оширишда селекция-наслчилик ишларининг аҳамияти	10
М.КУРБОНБЕКОВА. Бозор фоиз ставкаларининг ўзаро ҳаракати.....	16
А.Р.ПЎЛАТОВ. Криптовалюта ва нақд бўлмаган пулларнинг ўзаро алоқаси ҳамда уларни фарқлаш масалалари.....	26
С.А.АСКАРОВ. Тижорат банкларида жисмоний шахсларни кредитлашдаги муаммолар ва уларни бартараф этиш йўллари.....	33

ЮРИДИК

Б.А.НАРИМАНОВ. Ижтимоий шериклик нодавлат нотижорат ташкилотларини қўллаб-қувватлашнинг шакли сифатида.....	43
А.ХАКБЕРДИЕВ. Низоларни муқобил тартибда ҳал қилишда ҳакамлик судлари фаолиятини такомиллаштириш истиқболлари.....	49
А.И.БЕКЧАНОВ. Қонунчилик ҳужжатлари лойиҳаларининг экспертизаси: илмий ва ҳуқуқий тавсифи.....	55
Н.С.КАСИМОВ. Қасддан одам ўлдириш жиноятининг виктимологик хусусиятлари.....	62

ФИЛОЛОГИЯ

У.У.ҚОБИЛОВ. Алишер Навоий шеъриятида пайғамбарлар образи	69
Д.Ф.ТОИРОВА. Эпизод «Шествие богов»: к проблеме религиозного чувства Флобера	79
М.НУРУТДИНОВА, З.ТОШХЎЖАЕВ. Мультимедиавий журналистикада контент таҳлил ва медиаметрия масалалари	84
А.Х.ТЎРАХОЖАЕВА, Ш.У.НИЗАМОВА, Н.АБДУЖАЛИЛОВА. Ижтимоий-сиёсий лексикадаги семантик жараёнлар	90
Н.Ш.АҲМЕДОВА. Ўзбек тилида концепт ва унинг ассоциатив майдон ҳосил қилишдаги ўрни	96
Г.КЕЛДИЁРОВА. Бадиий матннинг лингвистик хусусиятлари	101
С.П.САИДАКБАРОВА, С.Т.ТОШТЕМИРОВА. Замонавий тилшуносликда категория, категоризация ва концептуаллашув ҳодисаларининг таҳлил.....	107
Ш.А.НУРМАТОВА. Хитой ва жаҳон халқлари оғзаки ижодида ўғай қиз типигаги туркум эртаклар.....	112

К.З.АХМЕДОВА. Ҳасанхожа Нисорийнинг “Музаккири аҳбоб” тазкирасида Бобур сиймоси.....	118
М.Ж.БЕГМАТОВА. Абулғозий Баҳодирхоннинг “Шажарайи тарокима” асарида келтирилган жой номларининг тавсифи ва таснифи	123
З.УСМАНОВА. Хуршид Давроннинг “Соҳибқирон набираси” асарида Темурийлар тарихининг бадиий талқини	129
Ш.МУХАММАДАЛИЕВА. Ўсимлик билан боғлиқ рамзлар талқини.....	134
Ш.ҚУРАҚОВА. Семиотика ва пиктография муносабати	139
Р.А.ЧЎЛИЕВ. Абдулла Қодирий кичик прозаик асарларида қўлланган ижтимоий қатлам, касб-хунарни англатувчи лексик бирликлар	146
Н.К.МУРОДОВА. Блогерлик фаолиятида ихтисослашув ва универсаллик масалалари	152
Ю.ЖОВЛИЕВА. Алишер Навоийнинг “Фарҳод ва Ширин” достонидаги образлар тавсифи	156

ФАЛСАФА

А.А.БОЛТАЕВ. Ибн Арабий таълимотида “ваҳдатул вуҷуд” тушунчаси	161
И.А.СУВАНОВ. Глобаллашув шароитида ахборот-мафкуравий хавфсизликни таъминлаш масалалари.....	166
Ш.Ш.ШАЯКУБОВ. Перспективы развития гражданского общества в Узбекистане.	172

ТАРИХ

Ф.А.АДИЛОВ. XX асрда Ўзбекистон ва Озарбайжоннинг таълим соҳасидаги алоқалари тарихи	179
Н.Ш.МУҲАММЕДОВА, У.Қ.ХОННАЕВА. Ўзбекистон телевидениеси ва радиосида спорт мавзусининг ёритилиши: тарих ва бугун	184
З.В.ХОЛДОРОВ. Туркистонлик ҳарбий асирларнинг Иккинчи жаҳон урушидан кейинги тақдири.....	191

ТЕХНИКА

А.А.САИДОВ, Ш.О.ШАРИПОВ. Автоматлаштирилган логистик бошқарув тизимларида ахборотлар алмашинуви жараёнларининг илмий-услубий асослари	196
Ш.А.АНАРОВА, Ж.С.ЖАББАРОВ, Ғ.К.БАХРИДДИНОВ. Фракталлар назарияси асосида қон томирларни геометрик моделлаштириш.	209
А.Х.РАСУЛЕВ, М.Ё.КУЛДАШЕВА, Ш.Ж.УРАЗКУЛОВА. Развитие технологии освещения и основные этапы создания источников света.....	215

Масъул муҳаррир:

Г.А.Мардонова

Таржимон:

З.Т.Бобоева

Корректорлар:

Д.Абдуқодирова

У.Тойчибоева

С.Кисляк

Техник мутахассис ва дизайнер:

А.А.Назаркулов

Илмий мақолаларда келтирилган факт ва рақамлар учун
муаллифлар жавобгардир.

Илм-фан ва инновациялар бўлими (71 233 09 21; 99 833 62 71)

Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги – ЎзА Илм-фан бўлими
(электрон журнал) 2023 йил май оyi сони №05 (43)

Манзил: Тошкент ш., 100000, Буюк Турон кўчаси 42.

